

Gràcies per la propina
FERRAN TORRENT

PREMI SANT JORDI DE NOVEL·LA

Un somni és un lloc imprecís, l'escapada momentània d'un present incert. En qualsevol cas, aquella vesprada d'hivern de 1992 maldava per situar-me en el lloc inconcret del passat mentre el meu germà llegia arrepapat al sofà, prop de la xemeneia. Un degoteig lent en el sostre de la cuina advertia que al carrer plovia profusament. Els dies grisos de fred i pluja la casa recuperava la vellesa centenària d'una llarga, vulnerable existència. M'agradava la casa tot i mancar-li un estil definit. Les diferents reformes operades sobre espais originàriament rurals es barrejaven amb altres d'improvisats segons les conveniències de cada època. S'hi afegia, a més, el particular gust decoratiu del meu germà, críptic més que crític, que anteposava sovint el confort funcional a l'estètica prescindint del respecte a un conjunt que, si bé no era d'un alt valor arquitectònic, mereixia una certa gentilesa. Però això, ara, no tenia gaire importància: l'endemà enderrocaríem la casa i n'edificaríem una de nova.

Aquella vesprada de 1992 érem allí per complir amb el ritual de l'últim dia; passaríem en vetla la nit fins a les vuit del matí, un homenatge que clouria el camió de la mudança i la tasca inflexible de la piqueta. Maleante i Mante, els dos gossos, i Patilla, el gat, estaven allotjats en el xalet en què residiríem mentre tingueren lloc les obres. Hi havia com un acord tàcit de no deixar-nos envair pels records. Així doncs, proveírem la nevera —una

històrica Kelvinator— de tota classe de marisc, carn, vi, cava i una llanda de caviar. En les hores interminables de l'espera vaig tenir la temptació d'evocar en veu alta a fi d'estimular la nostàlgia del meu germà. Estic segur que fingia llegir, perquè de vegades tardava vint minuts a passar el full. Era una novella de Stefan Zweig amb vint-i-cinc línies cada plana. Jo estava estirat a l'altre sofà, amb la mirada fixa en el foc de la xemeneia. De reüll observava com de tant en tant aclucava els ulls uns segons i somreia quasi imperceptiblement. No era un somriure satisfactori, no; ni menys encara conseqüència de la lectura de Zweig. Era un somriure trist, resignat. Tant ell com jo som dels qui amaguem els sentiments que ens manifesten sensibles, convençuts que no hi ha res més nociu que la pràctica pública de la feblesa.

De manera que tots dos estàvem allà, serens en aparença i amb la reforçada presència, per si de cas, de *Muerte entre las flores*, *La ley de la calle*, *Barton Fink* i *Fat city*, pel·lícules que ens atenuarien l'oci melangiós malgrat que ja les havíem vistes. Amb tot, vaig decidir prendre apunts mentals amb la seguretat que temps després abocaria els records en un llibre, que és la manera de donar-los vida, per bé que la vida està feta de construccions i ensorraments i només queda la memòria —o la nostàlgia—, aquell substrat potser inútil però persistent que ens recorda dies inabastables.

Sóc Ferran Torres i em vaig masturbar per primera vegada quan tenia nou anys. Bé, en realitat només fou un intent perquè la desmanyotada fallera onanista em causà una irritació al gland i un notable unflament del penis. En si mateix el fet no és important, però el recordo perquè fou el dia abans de prendre la primera comunió; objectivament, un dels dies més desgraciats en la meua vida. L'origen d'aquest infortuni cal buscar-lo en l'alegria comunicativa del meu germà, impecable i implacable, subjecte voluntari pel qual ma mare tingué notícia de la transgressió, diguem-ne física, tot tenint en compte l'edat.

El seu nom és Pepín; això no obstant, avui en dia es reconeix com a Josep Torres, ja que no creu escaient signar amb el diminutiu familiar la sots-direcció del diari on treballa. Per a mi sempre serà Pepín, ni que arribe a conseller delegat del *Washington Post*. Jo sóc el major —el «xiquet», tal com abans anomenaven el primer fill baró— i havia d'assumir les tasques més pesades que ens assignaven, bo i que era més baixet i esquifit. A mi em pertocava traure aigua d'una bomba manual. Per omplir el dipòsit calia donar si fa no fa sis-centes voltes al mànec de la bomba, un aparell circular i de soroll monòton que et xerricava al cervell. De pare, no en teníem; no vam arribar a conèixer-lo: morí poc després de nàixer Pepín. Per l'àlbum de fotos, pel que posteriorment ens conta-

ren, mon pare tenia una fisonomia que, quant a les aparències, era un reflex exacte del seu caràcter: alt, però prim i dèbil, mancat d'esperit emprenedor, la cara sovint colrada i els cabells platejats. Semblava Richard Widmark davant un duel inexorablement perdut. Tot en ell suggeria una derrota crònica. Cada dia de la seua vida fou una lluita inútil contra la malaltia pulmonar.

No hi havia un home a casa, doncs, i de ben petits la mare s'apressà a inculcar-nos el valor de la responsabilitat subsidiària tot posant més èmfasi en mi que no en el meu germà. Tristors econòmiques no en passàvem, però el luxe destacava per irrisori. Tiràvem endavant amb la parca pensió de viduïtat, les ajudes de l'avi i dels dos oncles, una xicoteta extensió agrícola a mans de llogaters i la cria de porcs, gallines i titos a càrrec de la mare amb la nostra ajuda esporàdica.

La vespra de la comunió ma mare anava de bòlit preparant a ca l'avi l'esdeveniment. Des d'allí, una casa més gran i cèntrica, eixiria jo vestit de mariner cap a l'església. Mentrestant nosaltres érem a casa amb el compromís de bombar aigua. Cada vegada que omplia el dipòsit, ma mare em pagava un duro; per la mateixa faena jo pagava dues pessetes a Pepín, una quantitat que ell considerava abusiva i jo generosa.

Vaig aprofitar l'absència d'autoritat moral a casa per obligar el meu germà a posar mans a la bomba mentre jo em tancava al lavabo decidit a posar-me-les en un altre lloc en principi més adequat. Certament no és la vespra de la primera comunió el dia més esplèndid per a masturbar-se, però xiquet i ingenu com era, estava persuadit que el pecat quedava inclòs en l'absolució amb què el capellà m'havia immunitzat unes hores abans. Disquisicions

espirituals al marge, frisava de curiositat per fer allò que es condemnava amb duresa. Però tant d'entusiasme i tan poca experiència no em menaren al plaer que intuïa, i el meu penis, tendre i primerenc, notà l'excés.

Esparverat, vaig eixir del lavabo per explicar-li al meu germà el problema que duia entre mans, enrogit i pompos. En lloc de tranquil·litzar-me, Pepín encara m'astorà més just en el moment que la mare obria la porta. Amb rapidesa em vaig cordar els pantalonets i tot seguit vaig bombar aigua amb una cremor aguda en les parts violentades.

L'incident no hauria sobrepassat els límits d'una molèstia física si ell, Pepín, no haguera imbuït d'inquietud sanitària una qüestió estrictament personal:

—Mare, el tete té el piu unflat!

—¿Què et passa? —volgué saber ma mare.

—Res —que vaig dir jo aferrat al mànec de la bomba, més dur i compacte que el meu.

—Se l'estava menejant! —insistí Pepín, per si quedava algun dubte.

Les dones d'aleshores entenien poc de la relació complexa amb un xiquet hiperactiu i l'atenció psicològica, per tant, era un curs contundent de recursos: el meu germà, que era més prop, va rebre la primera galtada; de seguida a mi, dues voltes. I agraït: m'evità, de rebot, el complex d'Èdip infantil.

—¿És veritat, això que diu Pepín? —bescollada—. Contesta, bandoler!

—Jo... jo...

—Poca-vergonya, que no tens vergonya! —exclamava, incrèdula, abaixant-me els pantalonets. En vore l'estat del penis s'endugué les mans al cap—. ¿Què t'has fet?

—Se l'ha menejat! —La voluntat de Pepín per fer-se entendre era lloable. La mare, escandalitzada, l'hi ventà de nou.— M'ho ha dit ell!

—No tens vergonya, dir-li això!

—Li he dit que m'he rascat! —vaig protestar.

—¿Amb quina cara aniràs demà a prendre la comunió?

Mal que la tenia marcada, no era la cara el que em preocupava. El problema es trobava entre cames, amb una coentor que pujava d'intensitat com més passava el temps. Per sort, la mare anteposà la prevenció mèdica a la virtut moral i, en acabat de rentar-me les mans i els genolls —també els testicles i el baix ventre—, em portà a la consulta de don Eulogio.

Els metges de poble eren persones ocioses que despatxaven malalties rutinàries. A desgrat d'això gaudien d'un èxit espectacular per raó, possiblement, de la saviesa que els atribuïa una clientela d'escassa exigència. Era don Eulogio un individu alt i fornit; amb la barba acotada i la boca contreta cap avall, posseïa una mirada insensata que reafirmava un posat imperiós. De tracte planer, diagnosticava amb explicacions singulars i sovint, mentre observava els pacients, taral·lejava passodobles en veu baixa, ara entonant la lletra o bé imitant el so d'un instrument. Als pobles valencians hi ha hagut de sempre una gran afició a la música; don Eulogio n'era un fan empedreït, com gairebé tots els habitants. Tenia prestigi reconegut en la comarca; per l'experiència i, sobretot, perquè a la consulta —àmplia, lluminosa, neta— disposava d'un aparell de rajos X, vell i oxidat, que treia unes radiografies tan fosques que no hi havia manera que en traguera res més que no fóra l'habitual «deixa

de fumar i beure», tot i l'actitud rabiosament abstèmia del presumpte malalt.

Així que entràrem a la consulta, trobàrem don Eulogio netejant uns estris amb alcohol.

—Bon dia, don Eulogio.

—Bon dia. ¿Què hi ha, Eugènia?

—Mire... el xiquet té les parts unflades.

De petit em cridava l'atenció que als collons els digueren «parts» i a la resta del cos «organisme». Ho vaig saber el dia que vaig conèixer la primera dona: en efecte, el penis és un problema a part. El problema.

—Abaixa-li els pantalonets i senta'l —va manar don Eulogio.

La mare em va fer seure en un tamboret metàl·lic, el contacte fred del qual se m'incrustà a les natges. Llavors don Eulogio s'ajupí i, apoderant-se amb deferència del meu penis, l'examinà superficialment amb la mirada mentre cantussejava «Manolete, Manolete, si no sables torear por qué te metes. /Manolete, Manolete, si no matas una rata en el retrete». Repetí les estrofes un parell de vegades.

—Té una irritació —digué.

—¿Com ha sigut?

—Em pareix que no s'ho ha fet caminant —féu sorreguer don Eulogio—. Li posarem una pomaeta i arreglat.

Escampà pel gland i la pell del penis una pomada que m'alleujà la coentor. Després hi afegí una rameta de jullivert amb cotó-en-pèl i em va apujar els calçotets per subjectar-ho. Havent-me posat els pantalonets, ma mare aprofità la consulta:

—Don Eulogio, este xiquet ni creix ni es fa gros.

—¿Menja prou?

—Sí.

—Llavor de mala raça —sospirà—. Les persones són com els bacons, n'hi ha qui amb quatre bellotes trau bon pernil i n'hi ha qui l'embafen de Sanders* i no va avant. Però tu no et preocupes, a lo millor d'ací a un temps pega un estironet.

Sempre he tingut la certesa que, en aquella època, la diferència entre un metge i un veterinari estava en el pacient. Però bé: he servat un profund i públic agraïment a la figura i obra de don Eulogio. El marge de confiança que atorgà al fet que un dia o altre podia «pegar un estironet» em tingué l'esperança esmolada fins que vaig acabar la mili, als 23 anys, una edat en què els «estironets» es prodiguen poc.

El pitjor d'aquell dia, però, encara havia d'arribar. De retorn a casa ma mare m'obligà a confessar-me de nou, renunciant a acompanyar-me per estalviar-se les responsabilitats que, com a tutora moral, tenia davant el capellà. Don Mariano, que així li deien a l'intermediari de Déu al poble, era un rector amb propostes religioses mancades de realisme. Teòleg maximalista, exagerava la relació pecat-penitència fins a extrems immesurables: a penes diferenciava els pecats venials dels mortals; per comprovar que tothom complia el cilici oratori que imposava, havia instal·lat el confessional davant de la capella lateral, on enviava els feligresos a exculpar-se. D'aspecte homosexual (i maricó era), podia a celta curt. Amb la cara color sèpia, el cabell caspós i planxat, la sotana d'una brillantor tronada i els dits de

*El pinso preferit pels porcs de l'època. (N. de l'A.)

la mà esquerra amb taques de nicotina, don Mariano decretava ètica amb aquesta estètica.

Convicte i derrotat, les cames em tremolaven anant cap al confessorari, que, a les vigílies del Corpus, estava assetjat de dones majors a la recerca d'una parcelleta al paradís. Si bé ho recorde, les dones es confessaven pels laterals i els homes per la part del davant, cara a cara amb el capellà. Mentre guardava el torn, vaig intentar preparar una estratègia tot i les dificultats de convèncer un home de la parcialitat moral de don Mariano. Però no vaig disposar del temps necessari, atès que tot eren dones i les cues eren per rigorosa tanda sexista.

—Tu ja t'has confessat —digué amb to enèrgic, si de cas un poc nerviós per l'estrès de la faenassa.

—És que adés m'he oblidat un pecat.

—¿Mortal o venial?

—Crec que mortal.

Em foté una clatellada sonora (era invertit i controvertit) i no sé si ho féu per castigar-me l'amnèsia o per la corpulència del pecat. Vaig confessar-me mentre ell em retorcia una orella i, absolt, em vaig alçar resseguit per mirades de iaies que m'assenyalaven com si fóra un psicòpata. Vaig eixir de l'església amb cristiana consciència i el físic estovat. Per a mi, complementar la dualitat fou un gran problema que vaig resoldre inclinant-me pel cos en detriment de l'ànima.

Un dia magnífic que tingué continuació a l'endemà, vestit amb pulcritud marinera, el bescoll estintolat, l'orella rogenca i una minga francament vegetariana. I don Mariano, la guinda: «¡Hijos míos, hoy es el día más feliz de vuestra vida!», exclamà, amb eufòrica pedofília des de l'altar, així que els xiquets fèiem l'entrada al temple. La

teràpia que m'aplicaren tingué resultats positius: van passar unes setmanes perquè m'atrevira a agafar-me el penis ni que fóra per pixar amb comoditat.

Benicorlí era un poble que duia mil anys avorrint-se. Però no estava assedegat de vida; la situació geogràfica —a un quart d'hora del centre de la ciutat i a vint minuts de la platja— possibilitava als residents més eixerits, aquells als quals la riquesa vital els neguitejava el cos, aferrar-se a la diversió impune que ofereix l'espai de la metròpoli per continuar mantenint la categoria moral una vegada al poble.

Benicorlí ha estat un poble molt valencià: mai no hi passa res, aparentment. Va rebre la república amb la mateixa indiferència amb què suportà la dictadura i amb no menys idealisme bucòlic amb què conviu amb la democràcia. Hi ha hagut odis, però no represàlies. El saldo tràgic de la guerra espanyola es reduïa a la figura de José Antonio, l'únic nacional inscrit en la creu dels caiguts. Aquest poble sempre m'ha semblat una illa que no permet ingerències. Protegit per un cinturó d'horta que el separava de la ciutat i dels pobles del voltant, els seus habitants vivien sense pressa a cavall entre les faenes del camp i una burrera industrial que acabà imposant-se. Gairebé tothom es guanyava la vida amb alguna estretor no exempta dels confortos tangibles de l'època. De classes socials, n'hi havia dues: els que anaven a missa i els que preferien dormir. Minoritaris, els darrers.

La mare era religiosa; Pepín i jo també, per imperatius maternals. Complíem sense reticències l'obligació

d'acudir a missa d'onze els diumenges. A més, el capellà passava llista visual i no era qüestió d'empenyar-lo. Sovint ens col·locàvem al primer banc de l'església, un lloc immillorable perquè don Mariano ens vera. Agenollats des d'aquella posició contemplàvem entusiasmats les cuixes de les dones del cor, upades als escalons que precedien l'altar. A l'església es barrejava l'olor dels ciris consumint-se, el perfum dominical, aquelles mitges de seda negra, com de cony festiu, polit i ben rentat de les dones. Una mena d'olor indefinible però sens dubte engrescadora.

Els diumenges, a les dotze del migdia, tenia lloc un partit de futbol a la plaça del poble entre els xiquets del Reial Madrid i els del Barça. El meu germà i jo érem del Barça. Les causes dels perseguits trobaven en nosaltres uns defensors aferrissats. També simpatitzàvem amb el Levante U.D., l'equip de l'oncle Tomàs, el club dels pescadors del Grau de València i de les classes populars de la ciutat. Alguns diumenges, de vesprada, Tomàs ens duia al Vallejo. A la mare no li agradava: al camp del Levante s'aplegava la gent de maneres grolleres i malparlada. Allí he presenciat com una dona robusta esclafava un parai-gua al cap d'un linier. Quina festa! Tomàs aplaudia enfervorit, tothom ovacionava l'agressora mentre era detinguda per la policia: «Le-van-te! Le-van-te!», cridava el públic solidaritzant-se amb la dona i en contra de les forces de l'ordre. El crit «Levante» era un eufemisme legal.

El Levante era un equip de perdedors, d'homes i dones amb la pell morena i profundament abrupta; d'individus abocats al silenci de la derrota. Comparat amb el Mestalla, l'estadi del València C.F., el Vallejo era vell, amb les grades pedregoses i incòmode. Per als seguidors gra-

notes, el València era l'equip dels senyorets. No era ben bé així, però a qualsevol metàfora del poder —el València era l'equip oficial de la ciutat— s'anteposava l'odi dels vençuts. Al Vallejo es congregaven les masses que, per la procedència social, eren poc addictes al règim. Allà Tomàs trobava els vells anarquistes, gent de la vida nocturna i homes que, en general, feien de la blasfèmia una defensa contra l'infortuni.

La gent celebrava les victòries importants de l'equip com un triomf personal. Hi havia traques i molt de xivarri. En recorde una que no oblidaré mai. El Levante assolí la primera divisió després d'una disputadíssima promoció amb el Deportivo de la Corunya. El pessimisme històric, tan consubstancial al tarannà de l'aficionat granota, estava estigmatitzat en aquella frase que algú, segurament senyoret, havia escrit en una paret del Vallejo: «Quan este gat puge la palmera, el Levante estarà en primera. Però el gat està mort». El gat, doncs, estava viu i amb les ungles afilades per rebre el València C.F. El dia del derbi capitalí no cabia una ànima al Vallejo. El partit acabà cinc a tres a favor del Levante i res al món no pogué aturar l'esclat de paroxisme d'aquella gent: els aficionats més vells ploraven, els joves envaïren el camp per abraçar els jugadors i Tomàs feia la botifarra en direcció al centre de la ciutat, lloc d'on suposava que procedien els aficionats «merengues», també coneguts com els «xotos». Treballadors del port, petits empresaris fills d'exiliats, cenetistes en excedència forçosa, operaris de La Unión Naval de Levante, mestresses farcides de sagí, tots aquells afectats per greuges infinits accediren durant unes hores —ningú no es movia del camp— al paradís perdut. Serafín, Calpe, Valls, Camarasa, Domínguez,

Wanderlei... heus ací els déus —atesa la impossibilitat d'altres més efectius— de les classes populars de la ciutat de València. El futbol és l'activitat social menys esportiva.

Pel que fa a l'oncle Tomàs, val a dir que no era un home turmentat pels designis de la vida. No pertanyia a la classe social que majoritàriament donava suport a l'equip granota. Succeïa que Tomàs era al·lèrgic a tota manifestació de poder, les connotacions socials que el Levante desprenia excitaven el seu corpus ideològic, un híbrid confús de vividor irrefrenable i irreverència àcrata. A ca l'avi es respirava un aire diferent. L'avi Ramon i els oncles Ramonet i Tomàs formaven un grup distint de la família ideal que pretenia ma mare. Tomàs no s'entengué mai amb el seu germà Manuel, mon pare. Mentre el pare visqué obsessionat per planificar l'avenir, Tomàs vivia sense la visió manipuladora de la sensatesa.

Les visites a ca l'avi tenien lloc els diumenges, entaulats al voltant de la magnífica paella que cuinava Ramonet. Tots tres vivien en aquella casa que, molts anys després, enderrocaríem nosaltres. L'avi era un jubilat tranquil, tolerant i bondadós; Ramonet s'ocupava de la casa i les faenes del camp. Feia de mare, Ramonet. A pesar de l'aspecte físic —alt i ample, amb unes mans enormes—, tenia una dolçor impròpia dels homes d'ofici. El seu era un caràcter resignat a les circumstàncies: no recorde haver-li sentit mai una paraula de queixa tot i l'abnegació d'una vida al servei, sobretot, de Tomàs, al qual disculpava contínuament de la xafarderia del poble. La família es completava amb Manolo, el xai, i els gats que pul·lulaven pels terrats i el pati.

L'estil de la casa era típicament rural: gran, àmplia, humida però càlida, tenia el pis de fang endurit i era com un dúplex on el pis de dalt, que en deien cambra, acollia les habitacions i a la planta baixa es feia la vida. Les portes sempre estaven obertes de bat a bat (aleshores els xoriços eren tan professionals que no calia tancar-les). La planta baixa a penes tenia distribució per tal com era un espai únic que acabava en una mena de cuina, amb pis de taulell, que servia de menjador i sala d'estar amb xemeneia, i per la mateixa cuina s'accedia a un pati amb una espectacular llimera i un porxo sota el qual sovint seia l'avi a fumar-se un ideales, per bé que, asmàtic, ho tenia prohibit. El porxo acollia les reunions socials de la família i la gent que ens visitava.

Els diumenges, la mare descansava. Amb freqüència no venia a dinar a ca l'avi. Ningú no deia res, però tots sabíem que, sola a casa, plorava l'absència de l'home. N'estava molt enamorada, deien. Algunes nits la sentíem plorar des de la nostra habitació, paret mitgera amb la d'ella. Pepín i jo ens miràvem afligits, sense dir-nos res. No havíem conegut el pare i no el trobàvem a faltar, però la mare no pogué superar mai la solitud a què fou reclosa. Cap de nosaltres constituïa la seua felicitat, potser perquè cap dels dos s'assemblava a l'home que estimava.

Donava el to d'una dona forta. Havia treballat molt des que, ben petita, òrfena de pare i mare, fou recollida per un oncle de València, de família nombrosa, que per tota estima la tenia de minyona. La coneixença de mon pare fou la taula de salvació, una vida nova. Es casaren de seguida, l'any quaranta-sis, però tardaren cinc anys a tindre el primer fill: jo. Pepín, un any més tard, aug-

mentà l'alegria familiar amb la perspectiva d'una filla —la il·lusió de ma mare— que la mort del pare impedí.

Però nosaltres, els diumenges, érem feliços; Ramonet feia la paella farcida de caragols i Tomàs torejava el xai al carrer davant les rialles del veïnat, de l'avi i del somriure indulgent de Ramonet, com si excusara el poc trellat del germà menut.

—Va, xiquets —ens deia—, porteu Manolo que vaig a pegar-li tres passes de «pecho».

Llavors convocava els veïns a colps de perol i tothom acudia al carrer i feia rogle. Eixia Tomàs amb uns calçotets de l'avi nugats al cap i els pantalons cordats més avall del melic, imitant Cantinflas, i allò era una festa. Per torejar Manolo havia de córrer, el xai el seguia i aleshores Tomàs frenava i, de genolls mirant el públic, amb la inèrcia de l'animal, aconseguia un passe d'escola, segons ell, «tremendista». La gent es baquejava i l'oncle, aprofitant que els marits comentaven la facècia, es dirigia on eren les dones per grapejar algun cul. La relació amb els veïns era esporàdica, només quan Tomàs tenia ganes de gresca. La festa durava fins que simulava estoquejar el xai, tenint cura de no nafrar-lo, perquè l'avi estimava els animals.